

Rekommendation om influensavaccination av omvårdnadspersonal inom kommunal äldreomsorg

Smittskyddsläkaren rekommenderar

- Att vaccination mot säsongsinfluensa erbjuds gratis för all omvårdnadspersonal som arbetar med omsorgstagare inom kommunal äldreomsorg i Uppsala läns samtliga kommuner.
- Att arbetsgivaren står för kostnaderna och ansvarar för att informera personalen om vikten av att vaccinera sig.
- Att vaccinationerna sker på personalens arbetsplats under arbetstid. Vaccinationen kan med fördel ges av kommunens sjuksköterskor efter ordination av läkare eller sjuksköterska med ordinationsrätt för influensavaccin. Ordination kan göras av den läkare som ansvarar för det kommunala vårdboendet eller, efter överenskommelse med Nära vård och hälsa, av läkare eller distriktsköterskor inom primärvården.
- Att ordinerande läkare eller sjuksköterska med ordinationsrätt ansvarar för bedömning av ifylld vaccinationsjournal och för journalföring av personalvaccinationerna.
- Att dessa rekommendationer gäller även för privata vårdaktörer inom äldreomsorgen och bör vara är inskrivna i de privata aktörernas vårdavtal med kommunerna i Uppsala län

Bakgrund

Varje år drabbas 1–5 % av Sveriges befolkning i alla åldrar av säsongsinfluensa. Kostnaderna för de årliga influensaepidemierna är stora, både för vård av influensasjuka patienter och för sjukskrivning av personal.

Personer över 65 års ålder och yngre personer med vissa kroniska sjukdomar, som till exempel hjärt-lungsjukdomar, har större risk att drabbas av svår influensa med risk för bakteriella komplikationer, sjukhusvård och även risk för dödsfall. Alla äldreomsorgens omsorgstagare tillhör riskgrupp eftersom man kan räkna med att de har nedsatt immunförsvar på grund av ålder och att de ofta också har kroniska sjukdomar.

Årligen drabbas äldreomsorgen i Uppsala län av utbrott av influensa med spridning bland omsorgstagare och vårdpersonal. Utbrotten leder till ökat vårdbehov hos vårdtagarna, ibland med behov av sjukhusvård. Dödsfall i komplikationer till influensa inträffar också varje år. Dessutom drabbas en stor del av vårdpersonalen med kostnader för ökad sjukskrivning och ökad arbetsbelastning som följd. Influensasjuk personal kan också sprida smitta vidare till omsorgstagarna.

Influensavaccination av vårdpersonal

Enligt den nya Arbetsmiljölförordning (AFS 2018:4 § 7) har ”arbetsgivaren har skyldighet att vidta åtgärder för att undvika att smittämnen sprids, och se till att antalet arbetstagare som riskerar att utsättas för smittämnen hålls så lågt som möjligt”. Enligt § 10 ska ”arbetsgivaren erbjuda vaccination eller andra medicinska förebyggande åtgärder, kontroller och uppföljande kontroller om arbetstagare kan ha utsatts för, eller riskerar att utsättas för smittämnen i arbetet”

Enligt Patientsäkerhetslagen (2010:659 6 §4) är ”personal inom vården är skyldig att bidra till att hög patientsäkerhet upprätthålls”.

Omvårdnadspersonal inom äldreomsorgen bör vara vaccinerade mot influensa både för att skydda sig själva och för att skydda omsorgstagarna. Influensasäsongen belastar sjukvården hårt och det är därför viktigt att personalen inte själva blir sjuka och måste vara frånvarande från arbetet. Ett insjuknande, även i okomplicerad influensa, leder till minst en veckas sjukskrivning, ofta två. Om arbetssituationen är pressad är det stor risk att personal går till arbetet trots att de är sjuka och kan då smitta andra, både omsorgstagare och kollegor.

Influensavaccin mot säsongsinfluensa anses ge ett skydd på cirka 70 % hos friska personer under 60 års ålder. Vårdpersonal tillhör till största del den gruppen.

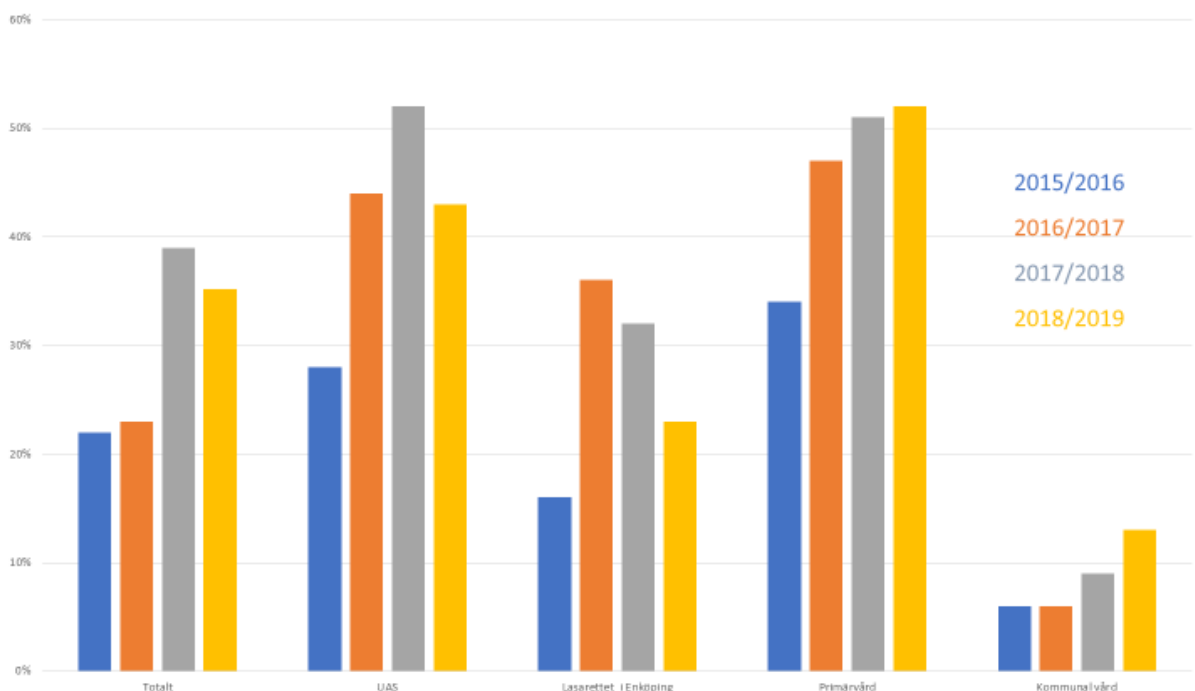
Studier har visat att basala hygienrutiner utgör det viktigaste skyddet mot smittspridning inom vården, det gäller även influensa. Vaccinerar man både patienter och personal så ökar skyddseffekten mot smittspridning av influensa med ungefär det dubbla.

Vaccinationstäckning

Omsorgstagarna på Region Uppsalas särskilda boenden för äldre (SäBo-Ä) erbjuds varje år vaccination mot influensa och en relativt stor andel av dem vaccinerar sig. Det finns dock fortfarande verksamheter inom äldreomsorgen i länet där influensavaccination inte är gratis för omvårdnadspersonalen och där man inte informerar om vikten av att vara vaccinerad.

I Uppsala län vaccinerades 51 % av de som tillhör riskgruppen 65 år och äldre under influensasäsongen 2018/2019. Troligen är vaccinationstäckningen hos de som bor i SäBo-Ä högre, men det saknas siffror på det.

Däremot är vaccinationstäckningen mycket låg bland vårdpersonalen inom länets kommunala äldrevård. En viss ökning av vaccinationstäckningen har skett de senaste fyra åren men säsongen 2018/2019 var endast 13 % av den kommunala omvårdnadspersonalen vaccinerad enligt den enkät som årligen skickas ut av smittskyddsmyndigheten. Se Figur. Målsättningen som gäller all sjukvårdspersonal med patientkontakt är att 90 % ska vara vaccinerade och den bör även gälla omvårdnadspersonal inom kommunal vård och omsorg för äldre

Figur: Andel av Uppsala läns vårdpersonal inom sjukhusvård, primärvård och kommunal vård som vaccinerat sig mot säsongsinfluensa under fyra säsonger 2015-2019

På de möten som smittskyddet och vårdhygien haft med verksamhetsansvariga på länets särskilda boenden för äldre (SäBo-Å), både offentliga och privata, har man angivit flera orsaker till den låga vaccinationstäckningen:

- Det finns ingen uttalad rekommendation från kommunledningen om att personalen bör vaccineras
- Vissa vårdgivare ger inte gratis influensavaccination till sin omvårdnadspersonal
- Eftersom de sjuksköterskor som arbetar inom äldrevården oftast inte har behörighet att ordinera influensavaccination måste vaccinationsjournalen, bedömas av läkare. Läkare finns endast på plats på boendena enstaka dagar per vecka.

- Personalen bör vaccineras på sin arbetsplats på arbetstid. Idag uppmanar ett flertal verksamheter inom den kommunala äldreården sin personal att gå till sin husläkare för att få vaccination, själva betala och sedan ta kvitto för att få tillbaka betalningen, vilket gör att många inte vaccinerar sig eftersom det är för omständligt.
- Det finns ett stort behov av information till personalen om vikten av att vaccinera sig och att riskerna med vaccination är minimala.

I samband med utbrott av influensa med smittspridning inom SäBo-Ä har vårdhygien tagit fram ungefärliga kostnader för dessa utbrott. Den beräkning som gjordes influensasäsongen 2016–2017 visade att personalkostnader för sjukskrivning orsakad av influensa hos omvårdnadspersonal inom äldreården uppgick till nästan 500 000 kr under säsongen.

Handlingsplan för att förebygga och hantera utbrott på SäBo-Ä

Hösten 2017 påbörjade vårdhygien tillsammans med smittskyddsenheten ett arbete med att införa handlingsplaner för utbrott på alla länets SäBo-Ä. I handlingsplanen ska ingå åtgärder för att förbättra basala hygienrutiner, snabb kontakt med vårdhygien vid influensafall, ökad användning av Tamiflu till influensasjuka klienter samt en strategi för influensavaccination av klienter och personal.

Smittskyddsläkaren
Region Uppsala
Johan Nöjd